نام کتاب: **آشنایی با علوم حدیث**

لطفاً به همهٔ سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید. در صورت پاسخ به همه سؤالات تشریحی، به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ نمره و تشریحی ۲نمره).

تستی:

۱. منظور از کلمهٔ «حدیث» در آیهٔ «**وإذا أسرّ النبیّ الی بعض أزواجه حدیثاً**» چیست؟ د ۲۲ متوسط

أ. رخداد ☐ ب. روایت ☐ ج. چیز نو و تازه ☐ د. گفتار ■

۲. کدام کتاب، ازجوامع پنج‌گانهٔ اولیهٔ روایی شیعه نیست؟ ج ۶۹ متوسط

أ. کافی ☐ ب. مدینه العلم ☐ ج. وسائل الشیعه ■ د. من لا یحضره الفقیه ☐

۳. کدام کتاب، از دورهٔ دوم جوامع روایی اهل سنت نیست؟ ب ۱۴۰ آسان

أ. صحیح بخاری ☐ ب. مسند احمد ■ ج. مستدرک حاکم نیشابوری ☐ د. صحیح مسلم ☐

٤. کدام شخصیت، جزء مشایخ ثقات نیست؟ ج ۲۱۷ فنی

أ. محمد بن ابی عمیر ☐ ب. بنو فضال ☐

ج. ابوالقاسم جعفر بن محمد بن قولویه ■ د. احمد بن محمد بن ابی نصر بزنطی ☐

تشریحی:

۱. «مصحف فاطمه(س)» چه کتابی است؟ مطالب مندرج در این کتاب چیست؟ ۵۹ آسان

پس از رحلت حضرت رسول اکرم(ص)، حضرت فاطمه ۷۵ روز زندگی کردند و در اندوه رحلت پدر بسیار می‌گریست خداوند جبرئیل را برای تسلاّ و تسلیت نزد حضرت فاطمه می‌فرستاد و آن فرشته در کنار تسلاّی حضرت زهرا(س) رویدادهای مربوط به فرزندانش را تا روز قیامت به ایشان گزارش می‌کرد و علی(ع) آن مطالب را می‌نوشت.

۲. دو مورد از عوامل و انگیزه‌هایی را که باعث ممانعت از تدوین احادیث از طرف خلفا گردید، برشمارید. ۱۲۵ آسان

۱. جلوگیری از انتشار فضائل اهل بیت(ع) بویژه علی(ع). ۲. جلوگیری از نکوهش خلفا و سرپوش گذاشتن بر کارهای زشت گروهی از اصحاب و اطرافیان پیامبر(ص). ۳. بنیان‌گذاری رأی و اجتهاد در برابر نصّ.

۳. «مصطلح الحدیث» را تعریف کنید. ۱۷۲ متوسط

مصطلح الحدیث دانشی است که از تقسیمات خبر، اصطلاحات ناظر به سند و متن، طرق و شرایط تحمل، شرایط نقل و پذیرش روایات گفت و گو می‌کند.

٤. خبر متواتر را تعریف کرده، اقسام آن را بنویسید. ۱۷۵ متوسط

حدیثی است که شمار راویان آن در هر طبقه به حدی باشد که عادتاً تبانی آنان بر دروغ محال باشد.

اقسام: ۱. متواتر لفظی. ۲. متواتر معنوی.

۵. «اصل» و «اصول اربعمأه» را تعریف کنید. ٦٦ آسان

اصل نگاشته‌ای است اولیه و سامان نایافته که در آن روایات معصوم(ع) بدون دخل و تصرف آمده باشد.

اصول اربع مأه یا اصول چهارصدگانه به مجموعه‌ای مکتوبات حدیثی گفته می‌شود که در دورانِ ائمه(ع) به ویژه در عصر صادقین ـ علیهما السلام ـ توسط یاران ائمه ـ علیهم السلام ـ فراهم گردید و در گردآوری جوامع شیعه مورد بهره‌برداری قرار گرفت.

٦. بنا بر نظر آیت الله سبحانی، دو واژۀ «عین» و «وجه» بر چه ویژگی‌هایی در راوی دلالت دارند؟ ۲۱۰ فنی

این دو واژه فراتر از امامی وعادل بودن راوی، دلالت بر جلالت راوی نیز دارد و رجالیون این دو وصف را در مواردی بکار می‌برند که شخص جزء طبقۀ برجسته در فضل و فضیلت باشد و این امر نشان می‌دهد که او در میان طائفه از نظر وجاهت جایگاه و ارزش به مثابه چهره و چشم است.

۷. «تنصیص یکی از اعلام متقدم» را در بحث توثیقات خاص توضیح دهید. ۲۱۲ متوسط

اگر یکی از رجالیون و محدثان پیش از شیخ طوسی، در منابع رجالی خود بر وثاقت هر یک از راویان تصریح کنند، وثاقت او ثابت خواهد شد.

۸. «فقه الحدیث» را تعریف کنید. ۲۳۸ متوسط

مبانی و ظوابطی که در فهم متون و مدالیل روایات مورد استفاده قرار می‌گیرد و تفسیر و تبیینی که بر اساس این مبانی از احادیث ارائه می‌گردد.

۹. اصطلاحات زیر را تعریف کنید: ۱۹۱ و۱۸۵

أ. مشکل: ج. حدیثی که در برگیرندۀ مطالب غامض و پیچیده‌ای است که تنها صاحبان فن و حدیث شناسان ماهر قادر به فهم آنها هستند.

ب. مستفیض: ج. روایتی که راویان آن در هر طبقه زیاد باشند اما بیشتر محدثان معتقدند راویان آن در هر طبقه بیش از سه تن باشند.

		بسمه تعالی امتحانات تجدیدی ـ شهریور ۱۳۸۹ پاسخنامه	مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آمـوزش اداره امتحانات کتبی
علوم حدیث	موضوع :	۶	پایه :
۸	ساعت :	۸۹/۶/۲۸	تاریخ :

نام کتاب: آشنایی با علوم حدیث

لطفاً فقط به ۱۰ سوال پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (هر سؤل ۲ نمره)

۱. تفاوت «سنت» و «حدیث» را بنویسید. ٢٤ (ع: ١ د: ٢)

حدیث ناظر به گفتار معصومین است در حالی که سنّت به شیوه و منش و رفتار آنان ناظر است (و از آنجا که منش، گفتار را نیز در بر می‌گیرد، می‌توان سنّت را اعم و فراگیرتر از حدیث دانست.)

۲. امتیازات بحار الأنوار را بنویسید. ٨٨ (ع: ٢ د: ٢)

۱. جامع‌ترین کتاب روایی است. ۲. شرح و تبیین روایات. ۳. ذکر اسناد. ٤. انعکاس نظرات عالمان و صاحب نظران.

۳. در بحث «کتابت حدیث» راه حل‌های ارائه شده برای جمع میان روایات نهی و اذن را بنویسید. ١١٧ (ع: ٢ د: ٢)

أ. اختصاص روایات اذن به افراد کم‌حافظه.

ب. اختصاص روایات اذن به افراد آشنا به کتابت.

ج. ناسخ بودن روایات نهی.

٤. «تخصیص» و «نسخ» را تعریف کنید. ١٦٦ (ع: ٢ د: ٣)

اگر دلیل عامی که ظاهر آن گستردگی و فراگیری در محدودهٔ اشخاص و زمان است، از نظر افراد محدود گردد، می‌گویند تخصیص خورده است و اگر از نظر زمان دچار محدودیت شده و اعلام شود که از این زمان دیگر دلالت عام ملغی است دچار نسخ شده است.

۵. روایت محکم و متشابه را تعریف کنید. ١٩١ (ع: ١ د: ٢)

محکم: روایتی که دلالتش آشکار است و دارای وجوه معنایی مختلف نیست تا برای ترجیح یکی از آن وجوه نیازمند قرینه باشد.

متشابه: روایتی که از جهت معنایی چندپهلو باشد و مراد جدّی متکلم، ورای معنای ظاهری آن است.

٦. شرایط راوی را بنویسید. ٢٠١ (ع: ١ د: ٢)

اسلام ـ عقل ـ بلوغ ـ ایمان ـ عدالت ـ ضبط.

۷. دو دلیل بر ردّ کسانی که قائلند مؤلف روضهٔ کافی، ابن ادریس حلّی است، بنویسید. ٧٤ (ع: ٢ د: ٢)

۱. راویانی که در آغاز سند روضه، نامی از آنها آمده از طبقهٔ هشتم یا نهم هستند حال چگونه ممکن است ابن ادریس که در طبقهٔ پانزدهم واقع شده از کسانی که در طبقهٔ هشتم یا نهم هستند بدون واسطه روایت کند؟

۲. اسانید روایات روضه با اسانید روایات کافی یکسان هستند. (پس مؤلف روضه و کافی یکی است)

۳. نجاشی و شیخ طوسی که سال‌های قبل از ابن ادریس می‌زیسته‌اند روضه را از تألیفات کلینی می‌دانند.

۸. دو کتاب «صحیفة النبی» و «صحیفة الصادقة» را به اختصار معرّفی کنید. ٤٩ (ع: ۱ د: ۳)

صحیفة النبی: مجموعه‌ای کوچک از روایات بوده که با املای پیامبر(ص) نگاشته شده که در زمان حیات پیامبر(ص) در دستگیرۀ شمشیر پیامبر(ص) نگاهداری می‌شد.

صحیفة الصادقیة: مجموعه‌ای از روایات بود که عبد الله بن عمرو بن عاص آن را با املای پیامبر (ص) فراهم آورد و وجود چنین صحیفه‌ای در عصر پیامبر(ص) که توسط یکی از صحابیان فراهم شده بود مورد اذعان همۀ حدیث پژوهان اهل سنّت است.

۹. یکی از توجیهات ذکر شده برای ممانعت از کتابت حدیث، بیم آمیختن قرآن با حدیث است، این توجیه را به همراه دو نقد بر آن بیان کنید. ۱۲۲ (ع: ۲ د: ۲)

اگر حدیث هم مانند قرآن نوشته می‌شد، احتمال داشت این کار در یک صفحه یا صحیفه انجام گیرد و مردم در کنار خواندن قرآن احادیث مکتوب را نیز می‌خواندند و کم‌کم خیال می‌کردند که این احادیث هم آیات قرآن است.

نقد: ۱. این توجیه قانع کننده نیست مگر اینکه احادیث را از نظر بلاغت مانند قرآن بدانیم در حالی که قرآن معجزه است و عرب از آغاز نزول اولین آیۀ قرآن، مبهوت فصاحت آن مانده است. ۲. در زمانی که این مطلب مطرح شد، نگارش قرآن پایان یافته بود؛ پس آمیخته شدن متصور نیست. ۳. در صورتی اختلاط متصوّر است که حدیث و قرآن، در یک مصحف یا صفحه نوشته شود در حالی که این گونه نبوده است.

۱۰. به نظر مؤلف، تفاوت و اشتراک حدیث قدسی با قرآن در چیست؟ ۲۹ (ع: ۱ د: ۲)

هر دو در استناد لفظ و معنا به خداوند مشترکند لکن در حدیث قدسی، جهت اعجاز و هم‌آورد طلبی لحاظ نشده ولی در قرآن این جهت لحاظ شده است.

۱۱. چهار محور از محورهای اساسی دورۀ شکوفایی دانش‌های حدیثی را بنویسید. ۱۰۱ (ع: ۱ د: ۲)

۱. بررسی عمیق و نقادانۀ تاریخ حدیث. ۲. محدود شدن حوزه مطالعات حدیثی. ۳. نقد و پالایش روایات. ٤. تدوین فرهنگ‌ها و فهرستهای حدیثی. ٥. احیاء آثار پیشوایان. ٦. رویکرد خاورشناسان به مباحث حدیث پژوهی. ۷. به خدمت گرفتن رایانه در عرصۀ حدیث‌پژوهی.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آمـوزش اداره امتحانات کتبی	بسمه تعالی **امتحانات ارتقایی ـ شهریور ۱۳۹۰** **پاسخنامه**				
		پایه :	۶	موضوع :	علوم حدیث
		تاریخ :	۹۰/۶/۲۰	ساعت :	۸

نام کتاب: آشنایی با علوم حدیث

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. «حدیث» و «سنّت» و «روایت» در اصطلاح محدّثان چه نسبتی دارند؟ ب ۵-۲٤

أ. هر سه مترادف هستند — ب. سنّت اعمّ از حدیث است ولی روایت مترادف با حدیث ■

ج. سنّت و روایت اعمّ از حدیث است — د. حدیث اعمّ از روایت است ولی با سنّت تباین دارد

۲. کدام گزینه از امتیازات «بحار الأنوار» نیست؟ د ۹۲-۸۸

أ. انعکاس بیش از ششصد منبع روایی شیعی و سنّی — ب. تبیین روایات و آشناسازی مخاطب با مبانی فهم حدیث

ج. انعکاس نظرگاه‌های عالمان و صاحب نظران — د. ذکر آیات الأحکام مربوط به هر باب ■

۳. کدام اثر از منابع حدیثی اهل سنّت در دورهٔ تنظیم است؟ ب ۹-۱۵۸

أ. المسند الصحیح (ابن حبان) — ب. مصابیح السنة (فرّاء بغوی) ■

ج. المستدرک علی الصحیحین (حاکم نیشابوری) — د. الإلزامات (دار قطنی)

٤. کدام شخصیت از «مشایخ ثقات» است؟ أ ١٦-٢١٥

أ. محمّد بن ابی عمیر ■ — ب. حسن بن محبوب — ج. عبد الله بن مسکان — د. حمّاد بن عیسی

تشریحی:

۱. پیامبر(ص) در دو محور، به کتابت حدیث اهتمام می ورزیدند. آن دو محور را توضیح دهید. ۸-٤٦

أ. توصیه به کتابت حدیث: پیامبر(ص) همواره بر کتابت حدیث پافشاری می‌کردند. هم توصیه به کتابت داشتند و هم در اوج این درخواست، تعبیر به تقیید علم به کتابت را فرمودند.

ب. فراهم آوردن برخی از مکتوبات حدیثی: خود پیامبر(ص) با املاء احادیث و فرمان به کتابت آنها عملاً برای فراهم آمدن نگاشته‌های حدیثی اقدام کرده است (کتابهایی چون «جامعه» و ...)

۲. با ذکر دو دلیل اثبات کنید که «روضه کافی» از تألیفات ابن ادریس نیست. ٧٤

۱. روایاتی که در آغاز سند کافی و از جمله روضه از آنان نام برده شده و کلینی مستقیماً از آنان نقل می‌کند جزء طبقه ۸ یا ۹ اند و کلینی خود از طبقهٔ ۹ است در حالی که ابن ادریس جزء طبقه ۱۵ است.

۲. اسانید روایات روضه با اسانید روایات در اصول و فروع کافی یکی است که نشان از وحدت مؤلف دارد.

۳. نجاشی و شیخ طوسی که سال‌ها قبل از ابن ادریس بوده‌اند روضه را جزئی از کافی و تألیف کلینی دانسته‌اند.

۳. دو ویژگی از ویژگی‌های کتاب «تهذیب الأحکام» را بنویسید. ۸۰

۱. از نظر انعکاس روایات، نسبت به کافی و من لا یحضر و استبصار جامعیت بیشتری دارد.

۲. ارائه نسبتاً کامل روایات موافق و مخالف.

۳. چگونگی برخورد او با روایات و تأویل یا جمع عرفی وی تجربه‌های کارآمدی را پیش روی حدیث‌پژوهان قرار می‌دهد.

٤. یکی از دلایل ممانعت از کتابت حدیث «بیم آمیختن قرآن با حدیث» بود. با ذکر دو دلیل، آن را نقد کنید. ١٢٣

١. بعد از دوران پیامبر(ص) جریان نگارش قرآن توسط کاتبان وحی صورت گرفته و تمام شده بود و بسیاری هم قرآن را حفظ کرده بودند. ٢. بیم اختلاط ناشی از دو چیز بوده: ١. نگاشتن حدیث در کنار قرآن؛ ٢. ضعف آگاهی دینی مسلمانان اوّلیه ـ حال پرسش این است که آیا همهٔ نویسندگان حدیث آن را کنار آیات قرآن می نوشتند. ٣. اساس این نظریه هم‌سطحی قرآن و حدیث و هم‌رتبه بودن آن دو است که غلط است.

٥. چه نقدهایی بر کتاب «مسند احمد بن حنبل» وارد است؟ ١٥٤-١٣٧

١. کتاب مسند در زمان حیات مؤلف و با نظارت خود او تکمیل و تنقیح نشد و فرزند و شاگردش اضافاتی کردند که احیاناً حدیث موضوع هم در بین آنها وجود دارد. ٢. خود مؤلف تصریح کرده که در روایات فضائل تسامح می‌کنیم و در صحت سند سخت‌گیری نمی‌کنیم و این از اعتبار کتاب می‌کاهد.

٦. شرایط تحقّق «تواتر» چیست و شرایط علم‌آوری خبر متواتر را بنویسید. ١٧٦

شرایط تحقق: ١. استناد آگاهی مخبرین به حسّ. ٢. وجود تواتر در تمام طبقات.

شرایط علم‌آوری: ١. عدم آگاهی سامع از مضمون خبر. ٢. مسبوق نبودن سامع به شبهه یا تقلید.

٧. اصطلاحات حدیثی زیر را تعریف کنید. ٥-١٨٤

أ. مسند: ج. روایتی که سلسله اسناد آن در تمام طبقات متصل به معصوم باشد.

ب. مضمر: ج. روایتی که در انتهای سند از ضمیر غائب استفاده شده باشد.

ج. مفرد: ج. حدیثی که تنها از یک راوی یا فرقه یا شهر خاصّ نقل شده باشد.

د. موقوف: ج. روایتی که سلسله سند آن به صحابی پیامبر(ص) یا مصاحب امام معصوم(ع) ختم شود.

٨. چهار مورد از شیوه‌های تحمّل روایت را بنویسید. ٧-١٩٦

١. سماع گفتار شیخ. ٢. قرائت بر شیخ. ٣. اجازه. ٤. مناوله. ٥. کتابت. ٦. اعلام. ٧. وصیت. ٨. وجاده.

٩. از مبانی فقه الحدیث مبنای «توجّه به زبان روایات» را همراه با مثال توضیح دهید. ٢٤٥

روایات منطبق با زبان محاوره عرف صادر شده است لذا در روایات پدیده‌های مجاز، تشبیه، استعاره، تمثیل به صورت قابل توجه راه یافته است؛ مثل «لا صلاة لجار المسجد إلاّ فی المسجد» که حذف در آن راه یافته است و تقدیر آن چنین است «لا صلاة کاملة ...» و ... (غفلت از این امر فهم مضمون روایات را با چالش مواجه می‌کند.)

			بسمه تعالی	
پایه :	۶	موضوع :	علوم حدیث	
تاریخ :	۹۱/۰۶/۰۹	ساعت :	۸	

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
معاونت آموزش
اداره ارزشیابی و امتحانات

امتحانات تجدیدی ـ شهریور ۱۳۹۱

پاسخنامه مدارس شهرستان

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

۱. مؤلف کتاب «الوافی فی جمع الاحادیث الکتب الاربعه» کیست؟ ج ۹۵

أ. جمال الدین حسن بن زید العابدین فرزند شهید ثانی ☐ ب. شیخ حر عاملی ☐
ج. ملا محسن فیض کاشانی ■ د. میرزا حسین نوری ☐

۲. کدام یک از نقدهای زیر بر مسند احمد بن حنبل وارد است؟ ب ۱٤۱

أ. تردید در انتساب کتاب به او ☐ ب. عدم تکمیل و تنقیح کتاب در زمان حیات مؤلف ■
ج. عدم آگاهی مؤلف از علوم حدیثی ☐ د. رعایت نکردن رویه علما سلف در تدوین حدیث ☐

۳. در کدام یک از شرایط پذیرش بین مسلم و بخاری اختلاف است؟ ج ۱٤۹

أ. عدالت راوی ☐ ب. ضبط راوی ☐
ج. هم زمانی و ملاقات راوی با شیخ حدیث ■ د. بلوغ راوی ☐

٤. کدام یک از موارد زیر از شیوه‌های تحمّل روایت نیست؟ أ ۱۹۷

أ. مصحَّف ■ ب. کتابت ☐ ج. وصیت ☐ د. وِجادة ☐

سوالات تشریحی:

۱. دو نظریه ارائه شده در تعریف و مفهوم اصطلاحی «اثر» را ذکر و نظریه قابل دفاع را مشخص کنید. ۲۷

۱. اثر مرادف حدیث است ۲. اثر به احادیثی که از صحابه [=موقوف] یا تابعان [=مقطوع] نقل شده گفته می‌شود. دیدگاه دوم غیر قابل دفاع است زیرا برای اثبات چنین انحصاری در کاربرد «اثر» دلیلی ارائه نشده است.

۲. دو محور اهتمام پیامبر بر کتابت حدیث را ذکر و توضیح دهید. ۸-٤٦

أ. توصیه به کتابت حدیث: پیامبر چون تکیه بر حافظه برای حفظ میراث علمی را خطاء می‌دانست همواره بر کتابت حدیث پافشاری می‌کردند. از جمله «اکتبوا هذا العلم»، «قیّدوا العلم بالکتاب» با دستور به یارانش به نوشتن خطبه ایشان برای ابوشاة به خاطر درخواست او از حضرت ب. فراهم آوردن برخی از مکتوبات حدیثی: در عصر پیامبر افزون بر «کتاب علی» یا «جامعه» نگاشته‌هایی چون «صحیفة النبی» و «الصحیفة الصادقة» بوده که به امداد پیامبر نگاشته شده است.

۳. ویژگی‌ها و امتیازات بحارالانوار را نام ببرید. ۸۸

۱. جامعیت بحارالانوار (حجم گسترده روایات از تمام عرصه‌های دین شناسی). ۲. شرح و تبیین روایات.
۳. ذکر اسناد، به رغم ذکر منبع. ٤. انعکاس نظرگاه‌های عالمان و صاحبان نظران.

٤. خبر متواتر را تعریف کنید، به چه عددی تواتر حاصل می‌شود؟ ١٧٥

خبری است که شمار راویانش در هر طبقه به حدی باشد که عادتاً تبانی آنان بر کذب محال باشد و برای شنونده از آن علم حاصل شود و حصول تواتر به عددی خاص وابسته نیست.

٥. از دانش‌هایی که در زمینه فقه‌الحدیث پدیدار شده، دو مورد را نام برده و توضیح دهید ٦-١٦٥

١. غریب الحدیث: در شمار زیادی از روایات واژه‌ها و اصطلاحاتی دشوار آمده که فهم آنها با برخورداری از آگاهی‌های متداول از ادبیات و لغت میسّر نیست. گروهی از علما به شرح و تبیین واژه‌ها پرداخته که بدین ترتیب دانش «غریب الحدیث» پدید آمد ٢. مختلف الحدیث: در میان برخی از روایات تناقض به نظر می‌رسد. در این زمینه راه‌های جمع عرفی و تأویلی در عصر تدوین اراده شده و پس از تکامل کتاب‌هایی در زمینهٔ جمع میان روایات ظهور کرد ٣. ناسخ و منسوخ بودن: نسخ محدود ساختن گسترده زمانی عام است. در حقیقت نوعی تخصیص به حساب می‌آید. وجود نسخ علاوه در کتاب (قرآن) در احادیث وجود دارد. این امر باعث شد گروهی به تحقیق در زمینه ناسخ و منسوخ در روایات بپردازند.

٦. اصل را تعریف و اقوال در نسبت بین اصل و کتاب را بیان نمایید. ٦٦

اصل نگاشته‌ای است اولیّه و سامان نایافته که در آن روایات معصوم (علیهم‌السلام) بدون دخل و تصرف آمده باشد. گروهی اصل را مرادف کتاب می‌دانند و در مقابل بسیاری معتقدند که میان اصل و کتاب عموم و خصوص مطلق بر قرار است بر اساس این دیدگاه «اصل» نوعی خاص از کتاب است.

٧. اصطلاحات زیر را تعریف کنید. ١٨٤

أ. مسند ب. مضمر ج. عالی د. نازل

أ.مسند: روایتی که سلسله اسناد آن در تمام طبقات متصل به معصوم باشد. ب. مضمر: روایتی است که در انتهای سند به جای تصریحی به نام معصوم از ضمیر غائب استفاده شده باشد. ج. عالی: روایتی که به رغم برخورداری از اتصال از واسطه کمتری تا معصوم بر خوردار است. د. نازل در برابر عالی است یعنی اگر واسطه زیاد باشد نازل گفته می‌شود.

٨. أ. مقصود از اصحاب چیست؟ ب. معانی محتمل در عبارت «تصحیح ما یصح عنهم» را بیان کنید. ٥-٢١٤

أ. اصحاب اجماع در مجموع ٢٢ تن از راویان مهم را در بر می‌گیرد و گسترده‌ترین و مهم‌ترین شیوه در میان توثیقات عام به شمار می‌رود. برای مفهوم «ما یصح عنهم» دو احتمال آمده است؛

ب. ١. مقصود صحیح شمردن نقل و حکایت آنان است (یعنی اصحاب اجماع را در تمام روایاتی که از ائمه (علیهم‌السلام) نقل کرده‌اند تصدیق کنیم) ٢. مقصود صحیح شمردن مرویات آنان است (یعنی تمام روایاتی که اصحاب اجماع نقل کرده‌اند را صحیح، بدانیم حتی روایات فاقد اتصال سند یا سایر شرایط صحت)

٩. یکی از مبانی فهم حدیث، توجه به اصطلاحات خاص روایات است. این مبنا را با ذکر مثالی توضیح دهید. ٢٤٣

برخی از واژه‌ها با صرف نظر از معنای لغوی در زبان روایات در مفاهیم خاصی بکار می‌رود که بخاطر کثرت این استعمال می‌توان معنای ثانوی و اصطلاحی آنها را حقیقت شرعیه دانست. به عنوان مثال واژه ایمان و نفاق در فرهنگ قرآن و روایات تفاوت وجود دارد. ایمان در قرآن به مرتبه‌ای تر از اسلام (دستیابی به باور قلبی) اطلاق شده است و منافق به کسی که به رغم پنهان ساختن کفر در باطن، در ظاهر خود را مؤمن معرفی کند. اما در اصطلاح روایات ایمان به معنای باور به امامت ائمه (علیهم‌السلام) است و در برابر به کسانی که به امامت ائمه (علیهم‌السلام) ایمان نداشته باشند منافق اطلاق شده است.

تستی:

۱. گروهی که اصل را مرادف کتاب می‌دانند معتقدند که میان مفهوم اصل و تصنیف ..... است. أ ٦٥/٨ (ع: ۱ د: ۱)

أ. تباین ■ ب. عام وخاص مطلق ☐ ج. عام و خاص من وجه ☐ د. تساوی ☐

۲. به روایتی که به رغم برخورداری از اتصال سند به معصوم و نیز عدالت یا وثاقت راویان در تمام طبقات، یک یا چند راوی آن، غیر امامی باشند، روایت ..... می‌گویند. ج ۱۸۱ (ع: ۲ د: ۲)

أ. حسن ☐ ب. ضعیف ☐ ج. موثق ■ د. صحیح ☐

۳. از نگاه حدیث پژوهان شیعی، کدام گزینه، از انگیزه‌های ممانعت از کتابت حدیث <u>نیست</u>؟ ج ۱۲۷-۱۲۵ (ع:۱ د: ۱)

أ. جلوگیری از انتشار فضائل اهل بیت(ع) ☐ ب. محور روایات نکوهش خلفا ☐

ج. بیم آمیختن قرآن با حدیث ■ د. بنیان‌گذاری رأی و اجتهاد در برابر نصّ ☐

٤. رابطهٔ روایت معتبر و مقبول ..... است. د ۱۹۲ (ع:۱ د: ۲)

أ. تساوی ☐ ب. تباین ☐ ج. اعم و اخصّ من وجه ☐ د. اعم و اخصّ مطلق ■

تشریحی:

۱. سه دیدگاه مختلف در معنای خبر در اصطلاح محدّثان را نوشته، دیدگاه صحیح را مشخص کنید. ٢٦/٨ (ع: ۱ د: ۲)

۱. خبر، مرادف حدیث است.

۲. خبر، اعم از حدیث است؛ یعنی خبر، گفتار هر انسانی را در بر می‌گیرد؛ ولی حدیث، منحصر به گفتاری است که از پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) و صحابه صادر شده است.

۳. برخی قائل به تباین شده‌اند و می گویند: خبر به گزارش‌های تاریخی اطلاق می‌شود ولی حدیث مختصّ گفتاری است که از معصومین، صحابه و تابعان نقل شده باشد.

ـ دیدگاه اول صحیح به نظر می‌رسد.

۲. ویژگی‌ها و امتیازات تهذیب الأحکام را بنویسید. ۸۰ (ع: ۱ د: ۳)

۱. تهذیب از نظر انعکاس شمار زیادی از روایات فروع، و نیز عدم انحصار در ذکر روایات یا روایات مطابق با فتوا نسبت به کافی، من لا یحضره الفقیه و استبصار، از جامعیت بیشتری برخوردار است.

۲. ارائهٔ نسبتاً کامل روایات موافق و مخالف.

۳. با توجه به جامعیت علمی شیخ طوسی، چگونگی برخورد او با روایات و تأویل یا جمع عرفی، تجربه‌های عملی کارآمدی را در پیش روی هر حدیث‌پژوهی می‌گذارد؛ هرچند همهٔ تأویل‌ها و جمع‌های او مورد پذیرش نباشد.

۳. محورهای اهتمام پیامبر(ص) به کتابت حدیث را نام ببرید. ٤٦ (ع: ۱ د: ۲)

۱. توصیه به کتابت حدیث. ۲. فراهم آوردن بعضی از مکتوبات حدیثی.

٤. چهار مورد از محورهای اساسی دورهٔ شکوفایی دانش‌های حدیثی را بنویسید. ۱۰۱ (ع: ۱ د: ۲)

۱. بررسی عمیق و نقادانهٔ تاریخ حدیث. ۲. محدود شدن حوزهٔ مطالعات حدیثی. ۳. نقد و پالایش روایات. ٤. تدوین فرهنگ‌ها و فهرستهای حدیثی. ٥. احیاء آثار پیشینیان. ٦. رویکرد خاورشناسان به مباحث حدیث پژوهی. ۷. به خدمت گرفتن رایانه در عرصهٔ حدیث پژوهی.

٥. نقدهایی را که بر صحیح بخاری وارد است، بنویسید. ١٤٥ (ع: ۱ د: ۲)

۱. ضعف‌های سندی صحیح بخاری. ۲. ضعف‌های محتوایی صحیح بخاری.

٦. اصطلاحات «غریب الحدیث» و «مختلف الحدیث» را تعریف کنید. ١٦٥ (ع: ۲ د: ۳)

أ. در شمار قابل توجهی از روایات، واژه‌ها و اصطلاحاتی دشوار آمده که فهم آنها با برخورداری از آگاهی‌های متداول از ادبیات و لغت میسّر نیست.

ب. غالب احادیث تناقض‌نما هستند، یعنی در بدوِ امر میان آنها تناقض و تعارض به نظر می‌رسد، امّا پس از بررسی عمیق‌تر، تعارض آنها برطرف می‌گردد به دانشی که عهده‌دار بررسی و علاج تعارض است «مختلف الحدیث» گویند.

۷. با فرض تحقق تواتر، شرایط علم‌آوری خبر متواتر را بنویسید. ۱۷٦ (ع: ۲ د: ۲)

۱. عدم آگاهی سامع از مضمون خبر. ۲. مسبوق نبودن سامع به شبهه، یا تقلید به این معنا که سامع نسبت به مضمون خبر دارای شبهه یا تقلید نباشد.

۸. أ. به چه روایتی «روایت مضمر» می‌گویند؟ ب. چرا بعضی روایات به صورت مضمر آمده است؟ ۱۸٥ (ع: ۲ د: ٤)

روایتی که در انتهای سند آن به جای تصریح به نام معصوم، از ضمیر غائب استفاده شده است.

چنین کاربردی، ناشی از آن است که راوی به خاطر تقیه، از بردن نام امام اجتناب کرده یا نام امام بر او مشتبه شده است.

۹. سه ویژگی از ویژگیها و امتیازات بحار الانوار را بنویسید. ۸۸

۱. جامعیت، بحار الانوار جامع‌ترین کتاب روایی است. ۲. شرح و تبیین روایات. ۳. ذکر اسناد، در صدر هر روایتی علامه نام منبع و سند را ذکر کرده است. ٤. انعکاس نظرگاههای عالمان و صاحب نظران.

شماره: ۲		بسمه تعالی امتحانات پایان سال ــ خرداد ماه ۱۳۹۳ پاسخنامه مدارس شهرستان	مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش و امور حوزه ها اداره ارزشیابی و امتحانات
موضوع: علوم حدیث	پایه: ۶		
ساعت: ۸	تاریخ: ۹۳/۳/۲۶		
		نام کتاب: آشنایی با علوم حدیث	

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. «کتاب الخطبة» کتابی است از ..... . أ ۵۵

أ. ابوذر غفاری در زمینه حوادث پس از پیامبر صلی الله علیه و آله ■ ب. عبدالله بن عباس در زمینه قضاوت های حضرت علی علیه السلام ☐

ج. سلمان فارسی پیرامون گفت و گوی جاثلیق با امیرالمؤمنین علیه السلام ☐ د. جابربن عبدالله انصاری ☐

۲. کتاب خصائص در فضایل امیرمومنان علیه السلام از جمله تألیفات ..... است. أ ۱۵۲

أ. احمد بن شعیب نسائی ■ ب. محمد بن عیسی ترمذی ☐

ج. مسلم بن حجاج ☐ د. محمد بن اسماعیل بخاری ☐

۳. موضوع دانش «مصطلح الحدیث» ..... است. د ۱۷۲

أ. راوی و مروی ☐ ب. راوی ☐ ج. بررسی متن حدیث ☐ د. سند و متن حدیث ■

٤. روایتی که در آن گفتار راوی به روایت افزوده شده و گمان شود از حدیث است ...... نام دارد. ب ۱۹۳

أ. مطروح ☐ ب. مدرج ■ ج. مزید ☐ مصحف ☐

تشریحی

۱. معنای لغوی «سنت» را نوشته و اصطلاح سنت را در نگاه فقهاء و محدثین تبیین نمائید. ٥٤

معنای لغوی: به معنای شیوه و روش (۰/۵نمره)

اصطلاح در نظر فقهاء: هر چیزی که از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده اما از باب فریضه نباشد و جزء مستحبات باشد (۰/۷۵ نمره)

در نظر محدثان: اعم از قول و فعل و تقریر، ویژگی های حسبی و صفات اخلاقی پیامبر صلی الله علیه و آله پیش یا پس از بعثت. ۰/۷۵ نمره)

۲. چرا آیه شریفه «... وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ» رساترین آیه بر حجیت سنت پیامبر است؟ دو دلیل اقامه کنید. ٣٦-٣٥

۱. جمله ما آتاکم معنای فراگیر دارد.۲. در کنار تمسک به فرامین اجتناب از منهیات هم مورد تاکید است. ۳. آوردن کلمه رسول بر اساس قاعده تعلیق الحکم بالوصف مشعر بالعلیة ٤. توصیه به تقوا و هشدار از کیفر سخت الهی و ملازم دانستن سنت با پدیده تقوا.

۳. أ. منظور از پدیده اربعینیات در تاریخ حدیث چیست؟ ب. پدیده فوق ناشی از چه سخنی بوده است؟ ٤٥

أ. مراد گردآوری و نشر چهل حدیث است. اثر آن حفظ بخشی ا ز میراث روایی از خطر نابودی است.

ب.ناشی از حدیث پیامبر که فرمودند: هر کسی چهل حدیث در زمینه نیازهای دینی‌شان را حفظ کند خداوند روز قیامت او را فقیهِ عالم، برخواهد انگیخت.

٤. هدف امیرالمومنین علیه السلام از گرد آوری مصحف علی علیه السلام چه بوده است؟ دو دلیل را ذکر کنید. ٦٢-٦١

سه دلیل داشته است. ۱. گردآوری قرآن به صورت یکپارچه و در یک مصحف ۲. گردآوری قرآن بر اساس ترتیب نزول. ۳. جمع آوری تمام روایات و سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله در تفسیر و تأویل و شأن نزول قرآن.

۵. اخباریین به چه دلیل‌هایی برای اثبات صحت کتب اربعه استناد نموده‌اند؟ دو مورد را ذکر کنید. ۸۳

۱. کتب اربعه بر یک میراث روایی مکتوب و برگرفته از روایات، ثبت شده از مجالس ائمه است.

۲. صاحبان کتب اربعه در مقدمه کتابهایشان از صحت روایات کتب خود دفاع کرده‌اند.

۳. از تتبع کتب رجال و احوال پیشینیان استفاده می‌شود که اصول و کتب مورد اعتماد در زمان صاحبان کتب اربعه وجود داشته و آنان کتابهای خود را با استفاده از این اصول فراهم نموده‌اند.

٦. از راه‌حل‌های جمع میان روایات نهی از کتابت حدیث و روایات اذن، نظریه اختصاص روایات اذن به افراد کم حافظه را توضیح داده و نقد کنید. ۱۱۷

قائلین به روایاتی استدلالی می کنند که در آنها پیامبر صلی الله علیه و آله برای کمک به حافظه ضعیف اشخاص به آنان اجازه کتابت داده است اما این نظریه مخدوش است زیرا درست است که حضرت به افراد کم حافظه اجازه و فرمان کتابت داده اند اما این به معنای انحصار اجازه به چنین اشخاصی نیست و دیگران هم حق کتابت حدیث داشته‌اند.

۷. انگیزه های ممانعت خلفاء از کتابت و تدوین حدیث از نگاه حدیث پژوهان شیعی چیست؟ دو مورد را بنویسید. ۱۲۵

۱. جلوگیری از انتشار فضایل اهل بیت علیهم السلام به ویژه امیر المومنین.۲. از بین بردن روایات نکوهش خلفاء ۳. بنیان گذاری رأی و اجتهاد در برابر نص.

۸. مهمترین نقد وارد بر کتاب صحیح بخاری چیست؟ توضیح داده و یک نمونه را ذکر کنید. ١٤٨-١٤٧

نقد محتوایی و ضعف های محتوایی. این کتاب در تشکیل دادن بسیاری از اندیشه های ناصواب کلامی و فقهی و دور ساختن امت از فرهنگ ناب اسلامی بیشترین نقش را دارد. به عنوان نمونه: خدائی که دارای جسم و اعضاء قابل رویت است پیامبران که دروغ می‌گویند و غذای حرام خورده زن باره‌اند و ... .

۹. منظور از دو اصطلاح «غریب الحدیث» و «مختلف الحدیث» از عرصه‌های فقه الحدیث را بیان کنید. ١٦٥

غریب ا لحدیث: واژه هایی که در وایات وارد شده و فهم آنها با برخورداری از آگاهی های متداول از ادبیات و لغت میسر نیست.

مختلف الحدیث: تناقض نمائی میان احادیث که با بررسی عمیق تعارض آنها برطرف می شود.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش و امور حوزه‌ها اداره ارزشیابی و امتحانات	بسمه تعالی **امتحانات پایان سال ــ خرداد ۱۳۹۴** **پاسخنامه مدارس شهرستان**	**گروه: الف**			
		پایه:	۶	موضوع:	**علوم حدیث**
		تاریخ:	۹۴/۰۳/۱۲	ساعت:	۸

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. بنابر نظریة صحیح «اثر» چیست؟ ج ۲۷

أ. احادیث منقول از صحابه ☐ ب. احادیث منقول از تابعین ☐

ج. مرادف با حدیث ■ د. آنچه منقول از پیامبرﷺ است و فریضه نیست ☐

۲. «ذکرِ آیات الاحکامِ مرتبط با هر بابی» از خصوصیات کدام یک از جوامع حدیثی است؟ د ۹۳

أ. بحار الأنوار ☐ ب. وسائل الشیعة ☐ ج. مستدرک وسائل الشیعة ☐ د. جامع احادیث الشیعة ■

۳. کدام کتاب به عنوان اولین جامع روایی اهل سنت نوشته شده است؟ ب ۱۳۷

أ. مسند احمد بن حنبل ☐ ب. موطّأ مالک ■ ج. صحیح بخاری ☐ د. صحیح مسلم ☐

٤. کدام یک از محدثین عامه، اصطلاح «حدیث حسن» را در علوم حدیث اهل سنت باب کرد؟ د ۱۵۱

أ. احمد بن شعیب نسائی ☐ ب. مسلم بن حجاج ☐ ج. احمد بن حنبل ☐ د. محمد بن عیسی ترمذی ■

تشریحی

۱. چرا مصحف علیؑ «قرآن مفسِّر» نامیده می‌شود؟ توضیح دهید. ٦٢

امامؑ در این قرآن تمام روایات پیامبرﷺ در تفسیر، تأویل، شأن نزول، سبب نزول و ... را جمع آوری کرده‌اند و در حقیقت این مصحف، قرآن به همراه تفسیر پیامبرﷺ بوده است؛ لذا آن را قرآن مفسر می‌نامند.

۲. شبهة «استناد روضة کافی به ابن ادریس حلی و عدم استنادش به کلینی» را پاسخ دهید. (دو مورد) ٧٤

۱. کلینی و روات روضه، جزء طبقة نهم و هشتم هستند و ابن ادریس در طبقة پانزدهم، چگونه ممکن است وی بدون واسطه، روایات روضه را نقل کرده باشد؟! ۲. اسانید روضه با اصول و فروع کافی یکسان است ۳. نجاشی و شیخ طوسی که سال‌ها قبل از ابن ادریس بوده‌اند، روضه را جزئی از کافی و تألیف کلینی می‌دانند.

۳. سه وجه همسان بودن «استبصار» و «تهذیب» شیخ طوسی را نوشته، وجه فرقشان را به صورت اختصار توضیح دهید. ۸۲

وجوه همسان بودن: ۱. تنظیم هر دو کتاب بر اساس مقنعة شیخ مفید ۲. حذف اسناد روایات و تدارک آنها در مشیخه ۳. کوشش برای رفع تعارض میان روایات و ارائة جمع.

وجه فرق: شیخ در تهذیب، خود را ملزم به نقل عبارات مقنعه می‌داند به خلاف استبصار، در استبصار بیشتر بر جمع و رفع تعارض متمرکز است.

٤. دو جواب از کسانی که «ترس آمیختن قرآن با حدیث» را دلیل منع از کتابت حدیث می‌دانند بنویسید. ٤-۱۲۳

اولاً، این منع مربوط به دوران پس از رحلت پیامبرﷺ است که قطعاً صحف یا مصحفی کامل جمع آوری شده و ترس از آمیختن معنایی ندارد، ثانیاً ترس از عدم قدرت تمییز حدیث از قرآن بوده، آیا تمام مسلمانان از این تمییز بی‌بهره بوده‌اند؟ ثالثاً با توجه به اعجاز قرآن و هم سطح نبودن قرآن و حدیث، جایی برای ترس از اختلاط این دو باقی نمی‌ماند.

۵. کدام یک از صحاح اهل سنت بیشترین نقش را در «شکل‌دهی به اندیشه‌های غلط کلامی و فقهی» دارد؟ نمونه‌هایی از آن را در توحید و نبوت و احکام بیان کنید.   ۱۴۸

صحیح بخاری ـ در توحید: از دارای جسم و قابل رؤیت بودن خداوند و اینکه مانند سایر موجودات، محل اعراض و صفات قابل زوال است یاد می‌کند. در نبوت: از پیامبرانی یاد می‌کند که دروغ می‌گویند، زن باره‌اند، با حال جنابت نماز می‌خوانند، در نبوتشان تردید دارند، قرآن را تحریف شده می‌دانند. در احکام: مباشرت با حائض را جایز و غنا را مباح معرفی می‌کنند.

٦. در مبحث خبر متواتر، دو شرطِ «استناد آگاهی مخبرین به حس» و «وجود تواتر در تمام طبقات» را توضیح دهید.   ۱۷٦

۱. استناد آگاهی مخبرین به حس: یعنی مخبرین از طریق حس دیدن یا شنیدن خودشان، از وقوع حادثه یا صدور گفتاری مطلع شده باشند نه از جمع‌بندی دیگر گفته‌ها و شنیده‌ها و نه از راه حدس و استنتاج عقلی ۲. وجود تواتر در تمام طبقات: یعنی در همهٔ طبقات نقل حدیث، به تعداد متواتر رسیده باشد نه آنکه در یکی از طبقات اول یا میانه یا آخر، حد تواتر محقق نگردد.

۷. أ. اصطلاحات زیر را تعریف کنید. هر یک ناظر به کدام محور از مباحث «سند» می‌باشد؟   ۸–۱۸۵

أ. مفرد: روایتی است که تنها از یک راوی یا یک فرقه یا یک شهر خاص نقل شده باشد. این اصطلاح ناظر به «اتصال سند» است.

ب. مکاتب: روایتی که نشان از کتابت حکمی از سوی امام﷤ را داشته باشد یا کتابت ابتدایی و یا پاسخ سؤال. این اصطلاح ناظر به «چگونگی تحمل و نقل حدیث» است.

۸. از بین شیوه‌های تحمّل روایت، اصطلاح «مناوله» را توضیح داده، دو صورت آن را بنویسید.   ۱۹۷

مناوله آن است که شیخ کتاب حدیثی را در اختیار راوی قرار دهد. دو صورتش: ۱. مناوله همراه با اجازهٔ شیخ برای نقل ۲. مناوله بدون اجازه یعنی مطلق مناوله که شیخ بگوید: «هذا سماعی» یا «روایتی».

۹. «تنصیص معصوم» جزء کدام یک از توثیقات بوده، راه دستیابی به آن چیست؟ (یک مورد)   ۲۱۲

از توثیقات خاص است و دو راه دارد: ۱. علم وجدانی ۲. روایت معتبر. این توثیق در مورد زکریا بن آدم قمی وارد شده است.

بسمه تعالی

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
معاونت آموزش و امور حوزه‌ها
اداره ارزشیابی و امتحانات

امتحانات پایان سال ـ خرداد ۱۳۹۵
پاسخنامه مدارس شهرستان

پایه:	۶	موضوع:	علوم حدیث
تاریخ:	۹۵/۰۳/۱۲	ساعت:	۸

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. برخی محدثان و مؤلفان اهل تسنن برای متهم ساختن شیعه می‌گویند: «..... قرآنی است غیر از قرآن موجود». ج ۵۹

أ. مصحف علیؑ ☐ ب. کتاب علیؑ ☐ ج. مصحف فاطمهؑ ■ د. کتاب فاطمهؑ ☐

۲. در استناد کدام تألیف حدیثی به نویسنده‌اش، تردید و تشکیک مطرح شده است؟ أ ۷۴

أ. روضهٔ کافی ■ ب. تهذیب الاحکام ☐ ج. خاتمهٔ مستدرک‌الوسائل ☐ د. صحیفهٔ سجادیه ☐

۳. حدیث «موثّق» فاقد کدام یک از شروط صحت خبر است؟ د ۱۷۹

أ. نقل از معصوم ☐ ب. برخورداری راویان از صفت عادل بودن ☐

ج. اتصال سند ☐ د. برخورداری راویان از صفت امامی بودن ■

٤. کدام توثیق خاص، بهترین و محکم‌ترین راه برای اثبات وثاقت است؟ أ ۲۱۲

أ. تنصیص یکی از معصومان ■ ب. تنصیص یکی از رجالیان متقدم ☐

ج. تنصیص یکی از رجالیان متأخر ☐ د. ادعای اجماع از سوی رجالیان ☐

تشریحی

۱. أ. از نگاه مؤلف، جامع‌ترین تعریف برای «حدیث» چیست؟ ب. «حدیث» با کدام یک از اصطلاحات «اثر»، «سنت» و «خبر» مترادف نیست؟
٢٤

أ. حدیث عبارت است از گفتار غیرقرآنی خداوند، معصومان (اعم از پیامبر و ائمه و حضرت زهراؑ)، صحابه، تابعان و حکایت فعل و تقریر آنان. ب. سنت

۲. دو مورد از تفاوت‌های ادوار تاریخی حدیث شیعه با حدیث اهل سنت را بنویسید. ۵۳

۱. در تاریخ حدیث شیعه، عصری با عنوان دورهٔ ممانعت با تدوین حدیث یافت نمی‌شود؛ برخلاف اهل سنت. ۲. گردآورندگان جوامع حدیثی اولیه اهل سنت، آنها را بر اساس سنت شفاهی فراهم آوردند، اما گردآورندگان جوامع اولیه حدیثی شیعه با سنت مکتوب روبرو بوده‌اند. ۳. با توجه به اتصال حلقات تاریخی حدیث شیعه، تکیه بر سنت مکتوب و تا حدودی نظارت اهل بیتؑ بر مکتوبات حدیثی، پدیده وضع و جعل در مقایسه با حدیث اهل سنت به صورت محدودی در حدیث شیعه راه یافته است.

۳. أ. «اصل» را تعریف کنید. ب. دو عامل مهم از بین رفتن «اصول اربعمأة» چه بود؟ ٦٦

أ. اصل، نگاشته‌ای است اولیه و سامان‌نایافته که در آن روایات معصومؑ بدون دخل و تصرف آمده باشد.

ب. ۱. پس از تدوین جوامع اولیه حدیثی، از رغبت علما به نگارش اصول کاسته شد (زیرا مراجعه به اصول به دلیل فقدان تنظیم، دشوار بود و از سویی، در جوامع مندرج شده بودند).

۲. آتش‌سوزی کتابخانهٔ شیخ طوسی در سال ٤٤٨ در بغداد (به دست متعصبان اهل سنت باعث سوخته شدن شماری از این اصول شد).

٤. چهار ویژگی از امتیاز کتاب «بحارالانوار» را بنویسید. ۸۸

۱. جامعیت ۲. شرح و تبیین روایات ۳. ذکر اسناد ٤. انعکاس نظرگاه‌های عالمان و صاحب نظران.

۵. از نگاه حدیث‌پژوهان شیعه، خلفا با چه انگیزه‌هایی از کتابت و تدوین حدیث جلوگیری کردند؟ ۱۲۵

۱. جلوگیری از انتشار فضایل اهل‌بیت﷨ به ویژه حضرت علی﵇ ۲. محو روایات نکوهش خلفا ۳. بنیان‌گذاری رأی و اجتهاد در برابر نص.

٦. ممانعت از نگارش و تدوین حدیث، چه زیان‌هایی را در پی داشت؟ ۱۳٤

۱. از بین رفتن حلقه اتصال اسناد روایات ۲. رهیافت وضع در روایات.

۷. مهم‌ترین نقدهایی که بر کتاب «صحیح بخاری» وارد آمده، در چه محورهایی است؟ توضیح دهید. ۱٤۵

۱. ضعف‌های سندی: از افراد فاسق و فاجر و ناصبی (مثل عمرو بن عاص و ...) روایات فراوانی نقل کرده اما از اهل‌بیت﷨: و افراد صادق یا اصلاً روایت نقل نکرده و یا بسیار کم. ۲. ضعف‌های محتوایی: انعکاس روایاتی که از هر جهت با فرهنگ و آموزه‌های قرآن و اهل بیت: حتی از منظر صاحب نظران اهل‌سنت مخالف است. (از خدایی یاد می‌کند که دارای جسم، اعضا و جوارح و قابل رؤیت است و از پیامبرانی یاد می‌کند که دروغ می‌گویند، غذای مردم می‌خورند، زنباره‌اند و ... .)

۸. أ. «مناوله» (یکی از طرق تحمل حدیث) به چه معناست؟ ب. به چند صورت انجام می‌شود؟ نام ببرید. ۱۹۷

أ. مناوله یعنی شیخ، کتاب حدیثی خود را در اختیار راوی قرار دهد.

ب. دو صورت: ۱. مناوله همراه با اجازه ۲. مناوله بدون اجازه.

۹. در بررسی فقه‌الحدیثی حدیث، به چه مبانی و مراحلی باید توجه شود؟ (ذکر چهار مورد کافی است) ۲۳۸

۱. مفاهیم واژه‌ها ۲. بررسی ساختار جملات ۳. توجه به زبان روایات ٤. نقش سیاق در معنارسانی ۵. توجه به قراین خارجی.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آمـوزش اداره امتحانات کتبی	بسمه تعالی **امتحانات پایان سال ـ خرداد ۱۳۹۰** **پاسخنامه**			
		پایه :	۶	موضوع : علوم حدیث
		تاریخ :	۹۰/۳/۲۵	ساعت : ۸
نام کتاب: آشنایی با علوم حدیث				

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

١. گروهی که «اصل» را مرادف «کتاب» می‌دانند، معتقدند که میان مفهوم اصل و تصنیف ..... است. أ ٦٥/٨

أ. تباین ■ ب. عام وخاص مطلق ج. عام و خاص من وجه د. تساوی

٢. کدام کتاب از کتب اربعهٔ شیعه نیست؟ ب ٩٨

أ. الاستبصار فیما اختلف من الأخبار ب. وسایل الشیعة ■

ج. تهذیب الاحکام فی شرح المقنعة د. من لا یحضره الفقیه

٣. موضوع دانش «مصطلح الحدیث» چیست؟ أ ١٧٢

أ. سند و متن حدیث ■ ب. راویان حدیث ج. اصطلاحات حدیثی د. فقط متن حدیث

٤. چه کسی برای نخستین بار مسألهٔ «أصحاب اجماع» را در رجال خود مطرح کرد؟ د ٢١٤

أ. ابن شهر آشوب ب. علامه مجلسی ج. ابن قولویه د. ابوعمرو کشّی ■

تشریحی:

١. جامع ترین تعریف «حدیث» را بنویسید. ٢٤

حدیث عبارت است از گفتار، حکایت فعل و تقریر غیر قرآنی خداوند، معصومان (اعم از پیامبر(ص) وائمه(ع) و حضرت فاطمه(س))، صحابه و تابعان.

٢. دو تفاوت از تفاوت‌های دوره‌های تاریخی حدیثی شیعه و سنّی را بنویسید. ٥٣

١. وجود دورهٔ ممانعت حدیث در حدیث اهل سنّت به خلاف شیعه. ٢. جوامع حدیثی اولیه اهل سنّت بر اساس سنّت شفاهی است امّا جوامع اوّلیه حدیثی شیعه از سنّت مکتوب است. ٣. پیراستگی منابع روائی شیعی از احادیث جعلی به خاطر نظارت اهل بیت و متکی بودن آن بر سنّت مکتوب.

٣. امتیازات «بحار الأنوار» را بنویسید. ٨٨

١. جامع‌ترین کتاب روایی. ٢. شرح و تبیین روایات. ٣. ذکر اسناد. ٤. انعکاس نظرات عالمان و صاحب نظران.

٤. یکی از توجیهات ذکر شده برای ممانعت از کتابت حدیث، بیم آمیختن قرآن با حدیث است، دو نقد بر آن بنویسید. ١٢٢

نقد: ١. این توجیه قانع کننده نیست مگر اینکه احادیث را از نظر بلاغت مانند قرآن بدانیم در حالی که قرآن معجزه است و عرب از آغاز نزول اولین آیهٔ قرآن، مبهوت فصاحت آن مانده است. ٢. در زمانی که این مطلب مطرح شد، نگارش قرآن پایان یافته بود؛ پس آمیخته شدن متصور نیست. ٣. در صورتی اختلاط متصوّر است که حدیث و قرآن، در یک مصحف یا صفحه نوشته شود؛ در حالی که این گونه نبوده است.

۵. عوامل اعتبار «صحیح بخاری» نزد علمای اهل سنّت و نقدهایی را که بر صحیح بخاری وارد است، فقط نام ببرید. ۱٤۵

عوامل اعتبار: ۱. قدمت کتاب ۲. محتوای صحیح به عقیدهٔ آنان.

نقدها: ۱. ضعف‌های سندی صحیح بخاری. ۲. ضعف‌های محتوایی صحیح بخاری.

٦. أ. «فقه الحدیث» را تعریف کنید. ب. دانش‌هایی را که در زمینهٔ فقه الحدیث به وجود آمده و تکامل یافته، نام ببرید. ١٦٤

أ. دانشی که در خدمت فهم متن حدیث است.

ب. ۱. غریب الحدیث؛ ۲. مختلف الحدیث. ۳. ناسخ و منسوخ حدیث.

۷. اصطلاحات زیر را تبیین کنید. ۱۸٤-۱۷۸

أ. خبر واحد: ج. هر روایتی که تعریف متواتر بر آن صدق نکند و فاقد شرایط آن باشد.

ب. حدیث حَسَن (از نگاه شیعه): ج. روایتی که توسط راویان امامی نقل شده که برخی از راویان آن ممدوح هستند امّا تصریح به عدالت آنها نشده است.

ج. متواتر معنوی: ج. مفهوم و معنایی که به تواتر، امّا با الفاظ مختلف نقل شده است.

د. عالی السند: ج. روایتی که به رغم برخورداری از اتصال به معصوم از واسطهٔ کمتری تا معصوم برخوردار باشد.

۸. «مناوله» را که از شیوه‌های تحمّل روایت است، تعریف کنید. اقسام آن را نام ببرید و توضیح دهید. ۱۹۷

مناوله آن است که شیخ کتاب حدیثی را در اختیار راوی قرار دهد.

اقسام: ۱. مناوله همراه با اجازه: یعنی شیخ کتاب روایی را در اختیار راوی قرار دهد و به او اجازهٔ نقل آن را نیز بدهد. ۲. مناوله بدون اجازه: مطلق مناوله است؛ یعنی شیخ تنها کتاب را در اختیار راوی قرار دهد و بگوید: هذا سماعی، یا روایتی.

۹. چهار مصدر از مصادر متأخّر رجال شیعه را نام ببرید. ۲۳۲-۲۲۸

۱. مجمع الرجال. ۲. نقد الرجال. ۳. جامع الرواة. ۴. الفوائد الرجالیة. ۵. تنقیح المقال فی علم الرجال. ۶. قاموس الرجال. ۷. معجم رجال الحدیث.

			بسمه تعالی **امتحانات پایان سال ــ خرداد ۱۳۹۱** **پاسخنامه مدارس شهرستان**		مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش اداره ارزشیابی و امتحانات
علوم حدیث	موضوع :	۶	پایه :		
۸	ساعت :	۹۱/۰۳/۲۸	تاریخ :		

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

۱. مؤلف کتاب روایی «المنتقی‌الجمان» کیست؟ ب ۹٦

أ. ملا محسن فیض کاشانی ☐
ب. حسن بن زین الدین(فرزند شهید ثانی) ■
ج. شیخ حرّ عاملی ☐
د. میرزا حسین نوری ☐

۲. کدام عبارات، تعریف اصطلاح «مُسند» است؟ أ ۱۸٤

أ. روایتی که سلسله اسناد آن در تمام طبقات متصل به معصوم است ■
ب. روایتی که به صحابی پیامبر یا مصاحب معصوم منتهی شود ☐
ج. روایتی که هم از اتصال و هم از واسطه کمتری تا معصوم برخوردار است ☐
د. روایتی که سلسله سند آن به یکی از تابعان منتهی شود ☐

۳. کدام کتاب بعد از حیات مؤلف تکمیل شده است؟ ج ۱٤۱

أ. صحیح مسلم ☐
ب. سنن ابی داود ☐
ج. مسند احمد بن حنبل ■
د. صحیح بخاری ☐

٤. کدام کتاب حوادث پس از پیامبر(صل الله علیه وآله وسلم) را تشریح کرده است؟ أ ٥٥

أ. الخطبة ■
ب. کتاب النبی ☐
ج. جامعه ☐
د. الصحیفة الصادقة ☐

سؤالات تشریحی:

۱. جامع‌ترین تعریف «حدیث» را به نظر مؤلف بنویسید. ٢٤

حدیث عبارت است از گفتار غیر قرآنی خداوند، معصومان (اعم از پیامبر و ائمه و فاطمه علیهم‌السلام)، صحابه، تابعان و حکایت فعل و تقریر آنان.

۲. به نظر شیخ آغابزرگ دو عاملی که در از بین رفتن «اصول اربع‌مأة» نقش داشته، چیست؟ ٦٨

۱. پس از تدوین جوامع اولیه حدیثی از رغبت علماء به اصول اربع‌مأة کاسته شده؛ چرا که روایات آن اصول در جوامع آمده بود و مراجعه مستقیم به اصول مشکل بود ۲. آتش سوزی کتابخانه شیخ طوسی در سال ۴۴۸ هجری به دست متعصبان اهل سنت.

۳. چرا ائمه (علیهم‌السلام) وجود هرگونه آیه قرآن در مصحف فاطمه (سلام‌الله‌علیها) را به شدت انکار نموده‌اند؟ ٥٩

این انکار به دلیل شبهه‌ای است که بر این کتاب وارد می‌کنند؛ چرا که اهل تسنن می‌پنداشتند شیعه معتقد است بخشی از آیاتِ تحریف و حذف شده از قرآن، در این مصحف آمده است.

٤. دو دلیل از دلایل اخباریان بر صحت روایات کتب اربعه را بنویسید. ۸۳

۱. کتب اربعه بر یک میراث روایی مکتوب و بر گرفته از روایات ثبت شده از مجالس ائمه (علیهم‌السلام) متکی است ۲. صاحبان کتب اربعه در مقدمهٔ کتاب‌هایشان از صحت روایات خود دفاع کرده‌اند ۳. از تتبع کتب رجال و احوال پیشینیان به دست می‌آید که اصول و کتب مورد اعتماد، در زمان صاحبان کتب اربعه وجود داشته و آنان کتاب‌های خود را با استفاده از این اصول فراهم ساخته‌اند.

۵. یکی از دلایل ارائه شده برای توجیه ممانعت از تدوین حدیث، جلوگیری از اختلاف مردم است. دو نقد بر آن بنویسید. ۱۲۱

۱. این نظریه با اعتقاد دانشوران اهل سنّت مبنی بر وفاق و همگرایی مسلمانان در ایمان و عقیده تا سال چهلم مخالفت دارد ۲. بر فرض چنین اختلافی که توسط روایات به وجود آمده آیا راه مقابلهٔ آن، سوزاندن و جلوگیری از تدوین و کتابت حدیث است و آیا از نقل شفاهی سنت نبوی که تنها بر حافظه متکی است، چنین خطری مضاعف نمی‌شود؟ ۳. اگر روایات مکتوب نزدیک عصر پیامبر(صلی الله علیه و آله و سلم) به دلیل احتمال خطا فاقد اعتبار باشد آیا به اعتبار دهها نگاشتهٔ روایی یک سده پس از رحلت پیامبر می‌توان تن داد.

٦. شیوه‌های «توثیق» را نام برده، هر یک را توضیح دهید. ۲۱۱

توثیق راویان به دو صورت خاص و عام انجام می‌گیرد: ۱. مقصود از توثیق خاص آن است که در خصوص یک راوی از سوی ائمه (علیهم السلام) یا علمای رجال، الفاظ دالّ بر وثاقت رسیده باشد ۲. در توثیق عام: نسبت به جمع و گروهی خاص تمجید یا توثیق رسیده است که راوی مورد نظر در میان آنان قرار دارد.

۷. أ. در فقه‌الحدیث، چه واژه‌هایی را دارای «گوهر معنایی» می‌دانند؟ ب. در برخورد با این دسته واژه‌ها چه مکاتبی وجود دارد؟ فقط نام ببرید. ۱-۲٤۰

أ. گذشته از واژه‌هایی که به سبب اشتراک معنوی، دارای مفهوم مشترک هستند و یا به تعبیر ما گوهر معنائی هستند، آن دسته از واژه‌هایی که از مفاهیم لاهوتی و ماوراء حس و مادّه حکایت می‌کنند نیز دارای گوهر معنایی هستند که هم بر مصادیق مادی قابل انطباق‌اند و هم بر مصادیق فرا مادّی. ب. ۱. مکتب تعطیل ۲. مکتب تشبیه ۳. مکتب میان تعطیل و تشبیه (مکتب اعتدال).

۸. چهار مورد از شیوه‌های «تحمل روایت» را نام ببرید. ۸-۱۹٦

۱. سَماع گفتار شیخ ۲. قرائت بر شیخ ۳. اجازه ۴. مناوله ۵. کتابت ۶. اعلام ۷. وصیت ۸. وِجادة.

۹. در «مختلف الحدیث» برای رفع تعارض بدوی بین روایات از چه راهکارهایی استفاده می‌شود؟ توضیح دهید. ۱٦۵

جهت اول: احادیث به مثابه قرائن خارجی نسبت به یکدیگر عمل می‌کنند، از این رو باید طبق قوانین جمع عرفی (حمل عام بر خاص، مطلق بر مقید) با سازش میانشان به مراد جدّی متکلم دست یافت. جهت دوم: دلالت برخی از احادیث ظاهر و دلالت برخی دیگر باطنی است که اصطلاحاً به احادیث دسته نخست «محکم» و به احادیث دسته دوم «متشابه» گفته می‌شود. در چنین مواردی می‌بایست از قاعدهٔ تأویل و حمل متشابه بر محکم کمک گرفت.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش اداره ارزشیابی و امتحانات کمیسیون طرح سؤال	بسمه تعالی امتحانات پایان سال ـ خرداد ۱۳۹۲ پاسخنامه مدارس شهرستان	پایه :	۶	موضوع :	علوم حدیث
		تاریخ :	۹۲/۰۳/۰۷	ساعت :	۸

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

سؤالات تستی:

۱. کدام مورد، از شرایط راوی برای پذیرش روایت نیست؟ ج ۲۰۱

أ. اسلام ☐ ب. عقل ☐ ج. ذکوریت ■ د. ضبط ☐

۲. کتاب «مستدرک الوسائل» تألیف چه کسی است؟ ب ۹۱

أ. محمد بن حسن حرّ عاملی ☐ ب. میرزا حسین نوری طبرسی ■

ج. شیخ عبد الحسین تهرانی ☐ د. آیت الله بروجردی ☐

۳. کدام اثر، نوشتهٔ «علامهٔ مامقانی» است؟ أ ۲۳۰

أ. تنقیح المقال فی علم الرجال ■ ب. معجم رجال الحدیث ☐ ج. مجمع الرجال ☐ د. نقد الرجال ☐

٤. کدام گزینه صحیح نیست؟ ب ۲٤

أ. روایت، اصطلاحاً مترادف حدیث است ☐

ب. سنت در نگاه فقها قول، فعل و تقریر پیامبر(صلی الله علیه وآله وسلم) است قبل یا بعد از بعثت ■

ج. دامنهٔ حدیث، گفتاری غیر قرآنی خداوند را هم در بر می‌گیرد ☐

د. به گفتار صحابه و تابعان، اصطلاحاً حدیث اطلاق می‌گردد ☐

سؤالات تشریحی:

۱. عوامل اعتبار صحیح بخاری نزد عالمان اهل سنت و نیز نقدهای وارد بر صحیح بخاری را بنویسید. ۱٤۸-۱٤٤

عوامل اعتبار به نظر آن‌ها عبارت است از قدمت کتاب و محتوای صحیح (به نظر آنان نیز صحیح بخاری همان محتوایی را دارد کـه آن‌هـا طالبش هستند.

نقدهای وارد بر این کتاب: ۱. ضعف‌های سندی صحیح بخاری، زیرا از افرادی فاسق و فاجر و خارجی و ناصـبی نقـل کـرده اسـت و در عوض از اهل بیت(علیهم السلام) نقل نکرده است ۲. ضعف‌های محتوایی و مخالفت آن با فرهنگ و آموزه‌های قرآن و احکام دین.

۲. چه تفاوتی بین صحیفهٔ علی(علیه السلام) و مصحف علی(علیه السلام) است؟ ٦۰-۵۷

صحیفهٔ علی یا همان جامعه، کتابی است که حضرت علی(علیه السلام) با املای پیامبر(صلی الله علیه وآله وسلم) نوشته‌اند و عنوان میراث علی برای ائمه(علیهم السلام) است و ائمه در موارد زیادی به کتاب مراجعه می‌نموده‌اند. مقصود از مصحف علی قرآنی است که آن حضرت بنا به دستور پیامبر بلا فاصله پس از رحلت ایشان فراهم ساخت.

۳. ضمن توضیح و تعریف توثیق خاص و عام، از هر کدام دو نمونه ذکر کنید. ۲۱۹-۲۱۱

توثیق خاص آن است که در خصوص یک راوی از سوی ائمه(علیهم السلام) یا علمای رجال، الفاظ دال بر وثاقت رسیده باشد. امـا در توثیـق عـام نسبت به جمع و گروهی خاص تمجید یا توثیق رسیده که راوی مورد نظر در میـان آنـان قـرار دارد. توثیـق خـاص: تنصـیص یکـی از معصومان، تنصیص یکی از اعلام متقدم، تنصیص یکی از اعلام متأخر، ادعای اجماع از سوی رجالین. توثیق عام: اصحاب اجماع، مشـایخ ثقات، راویان اسناد کامل الزیارات و تفسیر علی بن ابراهیم، مشایخ اجازه.

٤. چه زیان‌هایی در اثر ممانعت از نگارش و تدوین حدیث به وجود آمد؟ ١٣٤-١٣٢

از بین رفتن حلقهٔ اتصال اسناد روایات – رهیافت وضع در روایات.

٥. موضوع، فایده و مسائل دانشِ مصطلح الحدیث را توضیح دهید. ١٧٢

موضوع: سند و متن حدیث. فایده: شناخت اصطلاحی که در گفتار محدثان به کار رفته و تمییز قائل شدن میان روایات مقبول و مردود. مسائل: حالاتی مثل صحت و حسن و ضعف که بر سند عارض می‌شود و حالاتی نظیر اجمال، تبیین و تشابه که بر متن عارض می‌شود.

٦. اصطلاحات زیر را توضیح دهید. ١٨٦-١٨٤

أ. مُسند ج. روایتی که سلسلهٔ اسناد آن در تمام طبقات متصل به معصوم باشد

ب. موقوف ج. روایتی که سلسلهٔ سند آن به صحابی پیامبر یا مصاحب امام(علیهم‌السلام) منتهی شود

ج. مشهور ج. روایاتی که نقل آن شایع باشد (اعم از آن‌که در مقابلش روایت شاذ باشد یا نه)

د. عزیز ج. هر روایتی که شمار راویان آن و طریق آن دو نفر باشد.

٧. از میان راه حل‌های ارائه شده برای جمع میان روایات نهی از کتابت حدیث و روایات اذن در کتابتت، دو راه را توضیح دهید.١٢٠-١١٧

١. اختصاص روایات اذن به افراد کم حافظه ٢. اختصاص روایات اذن به افراد آشنا به کتابت ٣. ناسخ بودن روایات نهی ٤. ناسخ بودن روایات اذن.(توضیح در کتاب آمده است)

٨. نام کتب اربعه را همراه با مؤلفین آن‌ها، به ترتیب زمان نگارش بنویسید. ٩٨

١. کافی از مرحوم کلینی ٢. من لا یحضره الفقیه از مرحوم شیخ صدوق ٣. تهذیب الاحکام از مرحوم شیخ طوسی ٤. الاستبصار از مرحوم شیخ طوسی

٩. «اصل» را تعرف کرده و بیان کنید سرنوشت «اصول اربعمأة» به کجا انجامید؟ ٦٧-٦٦

اصل نگاشته‌ای است اولیه و سامان نایافته که در آن، روایات معصوم(علیهم‌السلام) بدون دخل و تصرف آمده باشد. اصول اربعمأة تا دوران صاحبان جوامع اولیهٔ شیعه (محمدون ثلاث) وجود داشت و مورد استفاده واقع شد اما دو عامل در از بین رفتنش اثر داشت من جمله آتش سوزی کتابخانه شیخ طوسی به دست عامه.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش اداره ارزشیابی و امتحانات کمیسیون طرح سؤال	بسمه تعالی **امتحانات ارتقایی ـ شهریور ۱۳۹۲** **پاسخنامه مدارس شهرستان**				
		پایه :	۶	موضوع :	**علوم حدیث**
		تاریخ :	۹۲/۰٦/۰۷	ساعت :	**۸**

نام کتاب: آشنایی با علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. در دوران سیزده سالهٔ حضور پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) در مکه، کمتر می‌توان نشانی از اهتمام به حدیث یافت؛ زیرا ..... .   أ   ٤٢

أ. توجّه مسلمانان در آن دوره به آشنایی با اصل رسالت و معارف بنیادین اسلام معطوف بوده است ■

ب. پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) در آن دوره حفظ آیات قرآن را کافی می‌دانستند ☐   ج. مسلمانان از سواد کافی برخوردار نبودند ☐

د. پرداختن به حدیث موجب تضعیف قرآن بود ☐

۲. «مصحف فاطمه(سلام‌الله‌علیها)» کتابی است که ..... .   ب   ٥٩

أ. حضرت فاطمه(سلام‌الله‌علیها) آن‌را نگاشته و در تفسیر قرآن است ☐

ب. رویدادهای آینده که فرشتهٔ الهی به حضرت فاطمه(سلام‌الله‌علیها) می‌رساند و علی(علیه‌السلام) آنها را می‌نگاشت، در آن ضبط است ■

ج. پیامبر اکرم(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) املاء فرموده و حضرت فاطمه(سلام‌الله‌علیها) نگاشته است ☐

د. حضرت فاطمه(سلام‌الله‌علیها) با املای علی(علیه‌السلام) نگاشته و نزد امامان(علیه‌السلام) موجود بوده است ☐

۳. نگاشته‌ای اوّلیه و سامان نایافته که در آن روایات معصوم بدون دخل و تصرف آمده باشد چه نام دارد؟   د   ٦٦

أ. تصنیف ☐   ب. صحیفه ☐   ج. مصحف ☐   د. اصل ■

٤. به روایتی که به رغم برخورداری از اتصال سند به معصوم و نیز عدالت یا وثاقت راویان در تمام طبقات، یک یا چند راوی آن، غیر امامی باشند، روایت ..... می‌گویند.   ج   ۱۸۱ (ع: ۲ د: ۲)

أ. حسن ☐   ب. ضعیف ☐   ج. موثق ■   د. صحیح ☐

تشریحی

۱. دو کتاب «صحیفهٔ النبی» و «صحیفهٔ الصادقهٔ» را به اختصار معرفی کنید.   ٤۹ (ع: ۱ د: ۳)

صحیفهٔ النبی: مجموعه‌ای کوچک از روایات بوده که با املای پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) نگاشته شده که در زمان حیات پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) در دستگیرهٔ شمشیر پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) نگاهداری می‌شد.

صحیفهٔ الصادقهٔ: مجموعه‌ای از روایات بود که عبد الله بن عمرو بن عاص آن را با املای پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) فراهم آورد و وجود چنین صحیفه‌ای در عصر پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) که توسط یکی از صحابیان فراهم شده بود مورد اذعان همهٔ حدیث پژوهان اهل سنّت است.

۲. ویژگی‌ها و امتیازات «تهذیب‌الأحکام» را بنویسید.   ۸۰ (ع: ۱ د: ۳)

۱. تهذیب از نظر انعکاس شمار زیادی از روایات فروع، و نیز عدم انحصار در ذکر روایات یا روایات مطابق با فتوا نسبت به کافی، من لا یحضره الفقیه و استبصار، از جامعیت بیشتری برخوردار است. ۲. ارائهٔ نسبتاً کامل روایات موافق و مخالف. ۳. با توجه به جامعیت علمی شیخ طوسی، چگونگی برخورد او با روایات و تأویل یا جمع عرفی، تجربه‌های عملی کارآمدی را در پیش روی هر حدیث‌پژوهی می‌گذارد؛ هرچند همهٔ تأویل‌ها و جمع‌های او مورد پذیرش نباشد.

۳. چهار محور از محورهای اساسی دورهٔ شکوفایی دانش‌های حدیثی را بنویسید.   ۱۰۱ (ع: ۱ د: ۲)

۱. بررسی عمیق و نقادانهٔ تاریخ حدیث. ۲. محدود شدن حوزه مطالعات حدیثی. ۳. نقد و پالایش روایات. ٤. تدوین فرهنگ‌ها و فهرستهای حدیثی. ٥. احیاء آثار پیشوایان. ٦. رویکرد خاورشناسان به مباحث حدیث پژوهی. ۷. به خدمت گرفتن رایانه در عرصهٔ حدیث‌پژوهی.

٤. أ. ناسخ بودن روایات نهی از کتابت حدیث را مختصراً توضیح دهید. ب. راه حل‌های ارائه شده برای جمع میان روایات نهی و اذن را نام ببرید و ۱۱۷-۱۲۰

أ. ناسخ بودن روایات نهی: بر این اساس نهی از کتابت در پایان حیات پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) صادر شده و ناسخ روایات اذن پیشین است، بنا بر این پس از رحلت پیامبر(صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) کتابت حدیث ممنوع است. ب. اختصاص روایات اذن به افراد کم حافظه. ۲. اختصاص روایات اذن به افراد آشنا به کتابت. ۳. ناسخ بودن روایات اذن.

٥. أ. ممانعت از نگارش و تدوین حدیث بر اساس چه هدفی صورت گرفت؟ ب. زیان‌های این اقدام را بنویسید.   ٦-۱۳۲

أ. به هدف تحکیم پایه‌های حکوت خلفاء. ب. زیانها: ۱. از بین رفتن حلقهٔ اتصال اسناد روایات. ۲. رهیافت وضع در روایات.

٦. أ. بر اساس واقعیت، «بخـاری» چگونه فردی بود؟ ب. دو نقد بر «صحیح بخاری» را بنویسید.   ۱٤٥

أ. واقعیت نشان می‌دهد که او از افراد فاسق و فاجر، خارجی و ناصبی و دین به دنیا فروخته، که از افراد پست و با سابقه منفی روایات فراوانی نقل کرده، اما از افراد صادق و سرچشمهٔ معارف اسلامی و معلم فرهنگ غنی اسلام و حدیث نقل نکرده و یا اگر هم نقل کرده نسبت به دیگران بسیار ناچیز و کم است. ب. دو نقد: ۱. ضعف‌های سندی صحیح بخاری. ۲. ضعفهای محتوایی صحیح بخاری، که ضعف محتوایی مهم‌ترین نقد بر صحیح بخاری می‌باشد، چرا که محتوایی است که مخالف آموزه‌های قرآن و اهل بیت(علیه‌السلام) حتی بر خلاف دیدگاه برخی از صاحب نظران اهل سنت است.

۷. «تخصیص» و «نسخ» را تعریف کنید. ١٦٦ (ع: ۲ د: ۳)

اگر دلیل عامی که ظاهر آن گستردگی و فراگیری در محدودهٔ اشخاص و زمان است، از نظر افراد محدود گردد، می‌گویند تخصیص خورده است و اگر از نظر زمان دچار محدودیت شده و اعلام شود که از این زمان دیگر دلالت عام ملغی است دچار نسخ شده است.

۸. «مصطلح الحدیث» را تعریف کرده، موضوع و فایدهٔ آن را مشخص نمایید.   ۱۷۲

۱. دانشی است که از تقسیمات خبر، اصطلاحات ناظر به سند و متن، طرق و شرایط تحمل، شرایط نقل و پذیرش روایات گفتگو می‌کند.
۲. موضوع: سند و متن حدیث. ۳. فایده: شناخت اصطلاحاتی که در گفتار محدّثان به کار رفته و تمییز روایات مقبول از مردود.

۹. شرایط «نقل به معنی» را ذکر کنید.   ۲۰۰

۱. ناقل باید به اندازهٔ کافی گفتارشناس و ادیب باشد. ۲. نقل به معنا نباید از رساندن معنای مقصود معصوم دچار کاستی باشد. ۳. از نظر خفا و آشکاری در دلالت‌رسانی به مثابه گفتار اصلی باشد.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش و امور حوزه‌ها اداره ارزشیابی و امتحانات	بسمه تعالی **امتحانات ارتقایی ـ مرداد ۱۳۹۴** **پاسخنامه مدارس شهرستان**				
		پایه:	۶	موضوع:	**علوم حدیث**
		تاریخ:	۹۴/۰۵/۱۹	ساعت:	۸

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. کدام کتاب از اهم منابع حدیثی در دورهٔ تنظیم به شمار می‌رود؟ د ۹۶

أ. وسائل الشیعة ☐ ب. تهذیب الاحکام ☐ ج. جامع أحادیث الشیعة ☐ د. منتقی الجمان فی الأحادیث الصحاح و الحسان ■

۲. ممانعت از کتابت حدیث در زمان کدام خلیفه برداشته شد؟ ج ۱۱۰

أ. عثمان بن عفان ☐ ب. عبدالملک بن مروان ☐ ج. عمر بن عبدالعزیز ■ د. ولید بن عبدالملک ☐

۳. موضوع علم «مصطلحات حدیث» چیست؟ ب ۱۷۲

أ. فقط متن حدیث ☐ ب. سند و متن حدیث ■ ج. راوی و مروی ☐ د. روایت مقبول و مردود ☐

٤. اگر راوی، کتاب یا روایاتی به خط شیخ را بیابد و بی‌آنکه معاصر شیخ باشد یا در صورت معاصرت او را ملاقات کرده باشد از او روایت نماید، این روش از طرق تحمل روایت را چه می‌نامند؟ ج ۱۹۸

أ. مناوله ☐ ب. کتابت ☐ ج. وجاده ■ د. اجازه ☐

تشریحی

۱. دو مورد از اهداف امیرالمؤمنین﷣ در گردآوری «مصحف» را بنویسید. ۲-٦١

۱. گردآوری کتابچه‌های پراکندهٔ قرآن به صورت یکپارچه ۲. راهنمایی امت در اموری مثل ترتیب آیات و سور و مقدم بودن آیات و سور مکّی بر مدنی و انطباق چینش قرآن و چینش نزول ۳. گردآوری سخنان پیامبرﷺ در تفسیر، تأویل، سبب نزول و ... آیات قرآن.

۲. ضمن بیان تفاوت «سنّت» و «حدیث» از نظر مؤلف، نسبت منطقی آن دو را ذکر کنید. ٥-٢٤

حدیث ناظر به گفتار معصومین است در حالی که سنت به شیوه، منش و رفتار آنان ناظر می‌باشد.

نسبت: عموم و خصوص مطلق (سنت اعم از حدیث است).

۳. ویژگی‌های کتاب «کافی» را بیان نموده، دو مورد از شروح مهم آن را نام ببرید. ٤-٧٣

۱. جامعیت کتاب کافی در مقایسه با کتب هم قرانش، به گونه‌ای که مشتمل بر اصول و فروع احکام و اخلاق و عقاید می‌باشد ۲. چینش قابل تحسین کتاب بدون آنکه الگویی قبلی داشته باشد.

شروح مهم: ۱. مرآة العقول علامهٔ مجلسی ۲. شرح صدر المتالهین ۳. شرح ملا صالح مازندرانی.

٤. به نظر مصنف و اصولیین، آیا گواهی مؤلفین کتب اربعه بر صحّت روایات خود، باعث می‌شود تمام روایات آنها را صحیح بدانیم؟ چرا؟ ٨٤

خیر؛ زیرا اولاً این گواهی تنها به صراحت از سوی شیخ صدوق ارائه شده و ثانیاً با فرض پذیرش این گواهی، معنایش آن است که آنان عامدانه روایات ضعیف نیاورده‌اند، چه بسا از روی سهو یا اشتباه روایات ضعیف را ثبت کرده باشند و به عبارت اخری صحت روایات مبتنی بر اجتهاد آنها است و برای ما حجت نیست.

۵. در عبارت ابو عمرو کشّی: «أجمعت العصابة علی تصحیح ما یصحّ عن أصحاب الإجماع» مقصود از «ما یصحّ عنهم» چیست؟ دو احتمال موجود و فرق آنها را بنویسید. ۲۱۵

احتمال اول: تصحیح نقل و حکایت ایشان

احتمال دوم: تصحیح مرویّات آنها

تفاوت: طبق احتمال اول اصحاب اجماع صرفاً ثقه خواهند بود ولی بر اساس احتمال دوم نه تنها ثقه‌اند بلکه جز روایات صادر شده از امامانﷺ را نقیل نمی‌کنند.

٦. رابطهٔ «منع از کتابت حدیث» و «وضع و جعل احادیث» را توضیح دهید. ٦-١٣٤

دشمنان و جاعلان حدیث در پوشش روایات منتسب به پیامبرﷺ ضربه‌های مهلکی بر اسلام وارد کردند، حال آنکه اگر خلفاء با نقل و کتابت حدیث مخالفت نمی‌کردند و حدیث به صورت اسنادی مکتوب در می‌آمد، این اندازه جعل حدیث ممکن نمی‌شد چنانکه با کتابت و گردآوری قرآن، جلوی جعل و وضع درآن گرفته شد.

۷. با آنکه موطّأ مالک و مسند احمد قبل از صحیح بخاری نوشته شده‌اند، چرا اعتبار صحیح بخاری نزد اهل سنت بیشتر از آن دو است؟ ۵-١٤٤

اولاً موطّأ فاقد جامعیت بوده و صبغهٔ اجتهادی دارد بخلاف صحیح بخاری، چنانکه مسند احمد روایات ضعیف و موضوع دارد. ثانیاً: صحیح بخاری محتوایی دارد که مطلوب عالمان اهل سنت است، وی بسان احمد بن حنبل روایات فضایل اهل بیتﷺ را نیاورده است، پس چرا کتاب او را اصحّ کتب نشناسند؟!!

۸. روایت «متواتر معنوی» را تعریف کرده، یکی از نمونه‌های آن را ذکر کنید. ۱۷۷

در بسیاری از موارد متواترات، الفاظ حدیث یکسان نیست بلکه به صورت‌های مختلف نقل شده، اما وقتی به مفاهیم تضمنی یا التزامی آنها توجه شود، یک یا چند مفهوم و مدلول مشترک را به دست می‌دهد و در حقیقت در معنا و مفاد دارای تواتر است نه لفظ، مثل احادیث ظهور مهدیﷺ و حوادث پیرامون آن.

۹. از اصطلاحات سندی زیر، دو مورد را توضیح دهید.

أ. موقوف: روایتی که سلسه سندش به صحابی پیامبرﷺ یا مصاحب معصومﷺ منتهی شود. ۱۸۵

ب. معلّق: هرگاه از آغاز سند حدیث، یک یا چند واسطه به طور پیوسته حذف شده، حدیث به راویان بعدی استناد داده شود ۱۸٦

ج. مهمل: حدیثی که نام تمام یا برخی راویانش در کتب رجال باشد اما دربارهٔ مدح یا ذماش سکوت شده باشد. ۱۸۹

د. معضل: روایتی است که از وسط سند آن بیش از یک راوی حذف شده باشد. ۱۸۷

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه معاونت آموزش و امور حوزه‌ها اداره ارزشیابی و امتحانات	بسمه تعالی **امتحانات ارتقایی و تجدیدی ـ مرداد ۱۳۹۵** **پاسخنامه مدارس شهرستان**				
		پایه:	۶	موضوع:	علوم‌حدیث
		تاریخ:	۹۵/۰۵/۱۳	ساعت:	۸

نام کتاب: علوم حدیث، کل کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سوال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه، به سوال آخر نمره داده نمی شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. شیخ حرعاملی، احادیث قدسی را در کتابی به نام «.....» گرد آورده است. ب ۲۹

أ. اثبات الهداة ☐ ب. الجواهر السنیة ■ ج. الإیقاظ ☐ د. أمل الآمل ☐

۲. دیدگاه صحیح در تعریف واژهٔ «اثر» آن است که بگوییم ..... است. ج ۲۷

أ. قول صحابه ☐ ب. قول صحابه و تابعان ☐ ج. مرادف حدیث ■ د. تنها قول پیامبر ☐

۳. نخستین و جامع‌ترین کتابی که تمام روایات کتب اربعه را با حذف مکررات آورده، کدام کتاب است؟ ج ۹۵

أ. مراة العقول ☐ ب. بحار الانوار ☐ ج. الوافی ■ د. جامع أحادیث الشیعه ☐

٤. منع حکومتی تدوین حدیث در جهان اهل‌سنت تا چه سالی ادامه یافت؟ د ۱۱۱

أ. ۱۰۱هجری ☐ ب. ۹۸ هجری ☐ ج. ۱۰۲ هجری ☐ د. ۹۹ هجری ■

تشریحی

۱.تفاوت‌های ادوار تاریخی حدیث شیعه با اهل سنت را بنویسید. ۵۳

۱. تاریخ حدیث شیعه تا عصر رسالت و امامت از اتصال کاملی برخوردار است برخلاف تاریخ حدیث اهل سنت که در اثر جریان منع تدوین حدیث انقطاع دارد ۲. جوامع حدیثی اولیه اهل سنت بر اساس سنت شفاهی فراهم شد ولی گرد آورندگان جوامع حدیثی شیعه با میراث مکتوب روبرو بوده‌اند. ۳. بر اثر تکیه جوامع حدیثی شیعه بر میراث مکتوب پدیده وضع و جعل در میراث شیعه بسیار محدودتر از میراث اهل سنت است.

۲. ویژگی‌ها و امتیازات تهذیب الاحکام را بنویسید. ۸۰

۱. روایات فروع دین نسبت به کافی و من لایحضر و حتی استبصار، در این کتاب فراوان‌تر است.

۲. ارائه نسبتاً کامل روایات موافق و مخالف در کتاب به فقیه امکان می‌دهد با جوانب صدور و مفاد روایات و نیز پدیده تقیه آشنا شود.

۳. چگونگی بهره‌گیری شیخ طوسی و تعامل او با روایات در این کتاب تجربه‌های عملی کارآمدی را پیش روی حدیث‌پژوه قرار می‌دهد.

۳. فعالیت‌های حدیثی در دورهٔ شکوفایی (دورهٔ معاصر) در چه محورهای اساسی خلاصه می‌شود؟ ۱۰۳-۱

۱. بررسی عمیق و نقادانه تاریخ حدیث ۲. محدود شدن حوزهٔ مطالعات حدیثی ۳. نقد و پالایش روایات ٤. تدوین فرهنگ‌ها و فهرست‌های حدیثی ۵. احیای آثار پیشینیان ٦. رویکرد خاورشناسان به مباحث حدیث‌پژوهی.

٤. انگیزه‌های ممانعت تدوین حدیث از نگاه پژوهان شیعی چه بود؟ ۱۲۵-۳۲

۱. جلوگیری از انتشار فضائل اهل‌بیت بویژه امیرمؤمنان ۲. محو و نابود کردن روایات نکوهش خلفا و طرفداران آنها ۳. هموار ساختن زمینه برای رأی‌گرایی و گریز از روبرو شدن با نصوص دینی.

۵. نقدهای وارد بر کتاب صحیح بخاری را توضیح دهید. ۱۴۵

أ. ضعف‌های سندی؛ بخاری از افراد فاسق و فاجر و ناصبی نقل روایت کرده است ولی از افراد صادق یا حدیثی نقل نکرده و اگر هم نقل کرده باشد بسیار ناچیز و اندک است.

ب. ضعف‌های محتوایی؛ در کتاب بخاری روایاتی نقل شده که از هر جهت با فرهنگ و آموزه‌های قرآن و اهل بیت حتی از نگاه برخی صاحب نظران اهل سنت، مخالف است.

٦. روایت صحیح را تعریف کرده و شروط آن را ذکر نمایید. ۱۷۹

صحیح، روایتی است که سند آن توسط راویان عادل و امامی در تمام طبقات به معصوم متصل باشد و شروط آن عبارتند از:

۱. باید از معصوم نقل شود، پس اگر سند روایت به معصوم منتهی نگردد، صحیح تلقی نمی‌شود. ۲. اتصال سند، روایت در تمام طبقات باید از اتصال برخوردار باشد. ۳. راویان در تمام طبقات باید از دو صفت عدالت و امامی بودن برخوردار باشند.

۷. اصطلاحات ذیل را تعریف کنید. ۱۸۹

أ. مجهول   ب. مهمل   ج. مشترک   د. متشابه.

أ. روایتی است که نام تمام یا برخی از راویان سند آن در منابع رجالی نیامده و اگر هم ذکر شده به ناشناس بودن او رأی داده‌اند.

ب. حدیثی که نام تمام یا برخی راویان در کتب رجال آمده باشد ولی درباره مدح یا ذم او سکوت کرده باشند.

ج. روایتی که نام برخی راویان سند میان چند تَن مشترک بوده که برخی از آنان ثقه و برخی غیر ثقه باشند.

د. روایتی که اسامی راویان سند آن از نظر نگارش و تکلّم برابر است ولی اسامی پدران آنها از نظر نطق متفاوت است.

۸. علم رجال را تعریف و مسائل آن را بیان کنید. ۷-۲۰۵

رجال، دانشی است که به معرفی راویان و صفاتی که در پذیرش یا عدم پذیرش راویان نقش دارد می‌پردازد نظیر ایمان و عدالت، و از چگونگی توثیق و جرح راویان و راه‌های رفع تعارض میان جرح و تعدیل پرده بر می‌دارد.

مسائل علم رجال عبارتند از: ۱. الفاظ جرح و تعدیل و تعارض آنها ۲. توثیقات خاص ۳. توثیقات عام ٤. شناخت منابع رجالی.

۹. توثیقات خاص بر چند قسم است؟ نام برید. ۳-۲۱۲

چهار قسم؛ ۱. تنصیص یکی از معصومان ۲. تنصیص یکی از اعلام متقدمین ۳. تنصیص یکی از اعلام متأخر ٤. ادعای اجماع از سوی رجالیون.

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
معاونت آموزش
اداره ارزشیابی و امتحانات
کمیسیون طرح سؤال

بسمه تعالی
امتحانات تکمیل نواقصی ـ آبان ۱۳۹۲
پاسخنامه مدارس شهرستانها

پایه :	۶	موضوع :	علوم حدیث
تاریخ :	۹۲/۰۸/۰۵	ساعت :	۱۴

نام کتاب: آشنایی با علوم حدیث

لطفاً به همهٔ سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی

۱. گروهی که «اصل» را مرادف «کتاب» می‌دانند، معتقدند که میان مفهوم اصل و تصنیف ... است. أ ٦٥/٨

أ. تباین ■ ب. عام وخاص مطلق ☐ ج. عام و خاص من وجه ☐ د. تساوی ☐

۲. کدام کتاب از کتب اربعهٔ شیعه نیست؟ ب ۹۸

أ. الاستبصار فیما اختلف من الأخبار ☐ ب. وسایل الشیعة ■

ج. تهذیب الاحکام فی شرح المقنعة ☐ د. من لا یحضره الفقیه ☐

۳. موضوع دانش «مصطلح الحدیث» چیست؟ أ ۱۷۲

أ. سند و متن حدیث ■ ب. راویان حدیث ☐ ج. اصطلاحات حدیثی ☐ د. فقط متن حدیث ☐

٤. چه کسی برای نخستین بار مسألهٔ «أصحاب اجماع» را در رجال خود مطرح کرد؟ د ٢١٤

أ. ابن شهر آشوب ☐ ب. علامه مجلسی ☐ ج. ابن قولویه ☐ د. ابوعمرو کشّی ■

تشریحی

۱. جامع ترین تعریف «حدیث» را بنویسید. ٢٤

حدیث عبارت است از گفتار، حکایت فعل و تقریر غیر قرآنی خداوند، معصومان {اعم از پیامبر(صلی الله علیه وآله) وائمه(علیهم السلام) و حضرت فاطمه(سلام الله علیها)}، صحابه و تابعان.

۲. تفاوت دوره‌های تاریخی حدیثی شیعه و سنّی چیست؟ (دو مورد) ۵۳

۱. وجود دورهٔ ممانعت حدیث در حدیث اهل سنّت به خلاف شیعه ۲. جوامع حدیثی اولیه اهل سنّت بر اساس سنّت شفاهی است امّا جوامع اوّلیه حدیثی شیعه از سنّت مکتوب است ۳. پیراستگی منابع روائی شیعی از احادیث جعلی به خاطر نظارت اهل بیت و متکی بودن آن بر سنّت مکتوب.

۳. امتیازات «بحار الأنوار» را بنویسید. ۸۸

جامع‌ترین کتاب روایی ـ شرح و تبیین روایات ـ ذکر اسناد ـ انعکاس نظرات عالمان و صاحب نظران.

٤. یکی از توجیهات ذکر شده برای ممانعت از کتابت حدیث، بیم آمیختن قرآن با حدیث است، دو نقد بر آن بنویسید. ۱۲۲

نقد: ۱. این توجیه قانع کننده نیست مگر اینکه احادیث را از نظر بلاغت مانند قرآن بدانیم در حالی که قرآن معجزه است و عرب از آغاز نزول اولین آیهٔ قرآن، مبهوت فصاحت آن مانده است. ۲. در زمانی که این مطلب مطرح شد، نگارش قرآن پایان یافته بود؛ پس آمیخته شدن متصور نیست. ۳. در صورتی اختلاط متصوّر است که حدیث و قرآن، در یک مصحف یا صفحه نوشته شود؛ در حالی که این گونه نبوده است.

۵. عوامل اعتبار «صحیح بخاری» نزد علمای اهل سنّت و نقدهایی را که بر صحیح بخاری وارد است، فقط نام ببرید. ١٤٥

عوامل اعتبار: قدمت کتاب ـ محتوای صحیح به عقیدهٔ آنان.

نقدها: ضعف‌های سندی صحیح بخاری ـ ضعف‌های محتوایی صحیح بخاری.

٦. أ. «فقه الحدیث» را تعریف کنید. ب. دانش‌هایی را که در زمینهٔ فقه الحدیث به وجود آمده و تکامل یافته، نام ببرید. ١٦٤

أ. دانشی که در خدمت فهم متن حدیث است. ب. غریب الحدیث ـ مختلف الحدیث ـ ناسخ و منسوخ حدیث.

٧. اصطلاحات زیر را تبیین کنید. ١٨٤-١٧٨

أ. خبر واحد: هر روایتی که تعریف متواتر بر آن صدق نکند و فاقد شرایط آن باشد.

ب. حدیث حَسَن (از نگاه شیعه): روایتی که توسط راویان امامی نقل شده که برخی از راویان آن ممدوح هستند امّا تصریح به عدالت آنها نشده است.

ج. متواتر معنوی: مفهوم و معنایی که به تواتر، امّا با الفاظ مختلف نقل شده است.

د. عالی السند: روایتی که به رغم برخورداری از اتصال به معصوم از واسطهٔ کمتری تا معصوم برخوردار باشد.

٨. «مناوله» را که از شیوه‌های تحمّل روایت است، تعریف کنید. اقسام آن را نام برده، توضیح دهید. ١٩٧

مناوله آن است که شیخ کتاب حدیثی را در اختیار راوی قرار دهد.

اقسام: ١. مناوله همراه با اجازه: یعنی شیخ کتاب روایی را در اختیار راوی قرار دهد و به او اجازهٔ نقل آن را نیز بدهد. ٢. مناوله بدون اجازه: مطلق مناوله است؛ یعنی شیخ تنها کتاب را در اختیار راوی قرار دهد و بگوید: هذا سماعی، یا روایتی.

٩. چهار مورد از مصادر متأخّر رجال شیعه را نام ببرید. ٢٣٢-٢٢٨

١. مجمع الرجال. ٢. نقد الرجال. ٣. جامع الرواة. ۴. الفوائد الرجالیة. ۵. تنقیح المقال فی علم الرجال. ۶. قاموس الرجال. ٧. معجم رجال الحدیث.